

венски черкви сж прѣстроени слѣдъ 1830 г. — между нея и 1835 г., а днесъ сж прѣдставени въ съвсѣмъ другъ видъ, отколкото сж били прѣди 1830 г.

На врѣмени, килийното обучение се е допълвало или усъвършенствувало въ по-просвѣтени срѣдища, най-вече въ Св. Гора, дѣто сливенци, вѣнъ отъ духовнитѣ си нужди, всѣка година ходѣли на кавалкади отъ катѣри, за да ставатъ, „яръмъ-хаджии.“ Ние не знаемъ имената на всички, които сж се учили въ Св. Гора, но фактътъ, че е имало доста сливенци, които сж черпали духовно образование тамъ, говори че и прѣди началото на XIX-я вѣкъ слѣдването въ Св. Гора е било една отъ духовнитѣ, тѣй да кажемъ, традиции на Сливенъ. Така, чичата на Ив Добровски училъ кждѣ 1810 г. „псалтикия“ въ Св. Гора, а бащата на Сава Доброплодни, х. Илия, е билъ заедно съ братъ си попъ Никифоръ въ сжщото духовно срѣдище, отъ дѣто се заврѣща въ Сливенъ и отваря училище съ жена си въ собствения си домъ (Клуцохоръ, до „Голѣмата вада“). Както ще се види, въ Св. Гора сж се подвизавали не само ученици, „яръмъ-хаджии,“ но и търговци отъ Сливенъ и др. (Ср. Grisebach, Reise durch Rumelien und nach Brussa, 1039. Göttingen, 1841; Ст. Захаріевъ, Опис. Т.—Паз., 49).

Пропадането на килийната система въ Сливенъ, дѣто се прѣподавало по *славянобългарски*, се длѣжи на основанитѣ тамъ елински училища отъ сливенци. Това става въ самото начало на XIX-я вѣкъ защото първото елинско у-ще въ Сливенъ по образеца на Патмоското, е било основано въ 1805 г. Отъ тукъ нататѣкъ килиитѣ намаляватъ, но не умиратъ. Явява се характерното явление: учението, бидейки положено на по-рационални начала чрѣзъ въвеждането на грѣцкия езикъ (слѣдъ тѣй откритото „модерно“ елинско училище) почва да поглѣща не само голѣмата часть отъ българскитѣ ученици, но и тая отъ българскитѣ учители (свещенници и даскали). „Славяно-българското“ учение става просто, а елинското — прѣфинено.

Килиитѣ се видѣли тѣсни и задушни прѣдъ открититѣ въ черковнитѣ дворове или въ частни богати кжщя училища. За да не останатъ безъ хлѣбъ, самитѣ по-стари „даскали“, които по-рано прѣдавали въ примитивна форма „славянобългарското“ учение, се принудили да учатъ нѣдвѣ нѣтри грѣцкия езикъ. Въ първитѣ 25 години на XIX-я вѣкъ, тѣкмо прѣзъ врѣме загнѣздването на елинизма въ Сливенъ почти всички сливенски учители, които не били ходили да се усъвършенствуватъ въ грѣцкитѣ центрове, сж знаели съвсѣмъ повърхностно грѣцкия езикъ.

Характерни сж слѣднитѣ думи на Ив. Добровски (роденъ въ 812 г., Сливенъ), които ярко рисуватъ грѣкоманския развой на града прѣди пълното му елинизирание до